

RÅDET FOR DYREETIKK

Oppnevnt av Landbruks- og
matdepartementet i samråd
med Fiskeri- og
kystdepartementet

Om Rådet for dyreetikk

Rådet for dyreetikk er et uavhengig, rådgivende organ som skal holde seg orientert om og vurdere prinsipielle etiske sider ved alle typer dyrehold og bruk av dyr (herunder fisk), samt forholdet til villlevende dyr. Det skal vurdere de etiske sidene ved direkte og indirekte bruk av bioteknologiske prinsipper på dyr, og de etiske sider av moderne avlsarbeid og dyrehold, herunder bevaring av genetisk mangfold og hensynet til ville biologiske ressurser. I tillegg skal Rådet bidra til en løpende debatt om dyreetiske spørsmål i samfunnet og drive holdningsskapende arbeid.

Rådet for dyreetikk legger til grunn for sine vurderinger at dyr har en egenverdi ut over sin nytteverdi og at de skal behandles med respekt. Husdyr skal holdes i et miljø der de kan uttrykke artsspesifikk atferd, og de skal beskyttes mot unødig lidelse. Hensynet til det enkelte dyr vil imidlertid ofte måtte veies opp mot andre hensyn. De belastninger som påføres dyr må etter Rådets syn alltid stå i et rimelig forhold til den nytten mennesker mener å ha av bruken. Det vil ofte være vanskelig å avgjøre hva som er en tilstrekkelig begrunnelse for å påføre dyr belastninger. I vårt samfunn, som i andre, vil det være ulike oppfatninger om hva et etisk akseptabelt dyrehold innebærer i praksis. Rådet for dyreetikk har dyrs velferd og trivsel i fokus, men vil i sine vurderinger også ta høyde for hva som oppfattes som rimelig ivaretagelse av andre hensyn. Etter Rådets syn er det mulig å holde og bruke dyr på en måte som ivaretar hensynet til dyrets livskvalitet og verdi. Rådet arbeider for å forbedre dyrenes forhold på de områder der behovene synes åpenbare. Rådet ønsker med sine uttalelser å skape debatter i det offentlige rom som kan bidra til å klargjøre hvor grensene bør gå. Hold av dyr er en del av vår kultur og det angår derfor alle samfunnsborgere.

Rådets nettsider: www.radetfordyreetikk.no

Etiske vurderinger av dagens hundehold

Desember 2010

Innholdsfortegnelse

1. Rådets anbefaling	2
1.1. Generelle råd	2
1.2. Spesielle råd	2
2. Innledning	3
3. Dagens hundehold ut fra en etisk betraktning	4
3.1. Hundeval	4
3.2. Daglig hold	5
3.2.1. Valpestadiet	5
3.2.2. Ung hund i nytt hjem	5
3.2.3. Innendørs hundehold	6
3.2.4. Utendørs hundehold	6
3.2.5. Transport av hund	6

3.2.6. Dressur og dressurmidler	6
3.2.7. Overvekt	7
3.3. Medisinsk behandling ved spesielle tilstander	7
3.3.1. Generelle betraktninger	7
3.3.2. Uønsket adferd	8
3.3.3. Kastrering	9
3.3.4. Kronisk sykdom	9
3.3.5. Behandling av alvorlige kreftformer	9
3.3.6. Amputasjon av ekstremiteter	9
3.3.7. Veterinærens ansvar	9
3.4. Avlving	10
4. Lovverket	10

1. Rådets anbefaling

1.1. Generelle råd

Å holde hund og ta ansvaret for at denne har det bra i dagens moderne samfunn, krever både innsikt, tid og ressurser på forskjellig måte. Hunder er sosiale dyr med stort behov for flokktilhørighet, utforsking av omgivelsene og aktivitet. De ulike hunderasene har ulike behov for aktivitet, stell og utfordringer. Hunder er helt prisgitt sine eiere, og det er viktig at eierne er klar over sitt ansvar og sørger for at hunden får leve et godt liv. Ved anskaffelse av hund er det av hensyn til hundens velferd viktig å velge en hunderaase som passer sammen med eierens/familiens livsstil. Hunder bør i størst mulig grad holdes i et miljø der de har muligheter til å utøve naturlig atferd. Pelsstell, kløklipp og renhold av hudfolder er i varierende grad nødvendig for alle hunder. Det er viktig at all trening, bruk og behandling av hund skjer på en dyrevelferdsmessig akseptabel måte. Innen avlsarbeidet bør hundenes helse og velferd vektlegges i større grad enn det som har vært gjort frem til i dag. Det er dyreeieren som har det primære ansvar for hundens helse og velferd.

1.2. Spesielle råd

- 1.2.1 Norsk Kennel Klub og raseklubbene bør arbeide aktivt for at rasestandardene for både norske og utenlandske raser gir funksjonsfriske dyr med godt gemytt. Dette omfatter både rasebeskrivelsene og ved bedømmelsen på utstillinger.
- 1.2.2 Rådet henstiller til aktørene i hundeavlen om at innavlsgraden holdes lavest mulig og at genetisk mangfold bevares når det gjøres utvalg av avlsdyr.
- 1.2.3 Individuer som er kjente bærere av sykdoms-/defektgener bør som hovedregel ikke brukes i avl.
- 1.2.4 Rådet tilrår at raser med alvorlige genetiske funksjonshemninger, som alvorlig pustebesvær, forbys.
- 1.2.5 Både myndighetene og aktuelle organisasjoner bør bidra aktivt for å sikre gode holdninger til hold og bruk av hunder.
- 1.2.6 Valper skal ikke atskilles fra mora før tidligst ved åtte ukers alder, og de kan med fordel få være sammen med mora og søsken i mer enn åtte uker såfremt valpene samtidig gis mye menneskelig kontakt og introduseres for nye omgivelser. I sitt nye hjem bør den unge valpen ha selskap tilnærmet kontinuerlig den første måneden, og deretter gradvis vennet til å være alene.
- 1.2.7 Ved hold av hund i luftegård bør hunden luftes daglig utenfor luftegården. Bruk av løpestreng og kjetting for permanent utendørs hold bør forbys tilsvarende regelverket i Sverige. Pigghalsbånd bør forbys.
- 1.2.8 Mattilsynet anmodes om å utforme et regelverk som forbyr bruk av bur med stengt dør for innendørs hold.

- 1.2.9 Hundeorganisasjonene bør gi tydelig informasjon til kommende hundeeiere om hva et hundehold krever av tid, kompetanse og ressurser. Dokumenterbar kompetanse bør kreves.
- 1.2.10 Når man skal anskaffe seg hund, er det viktig at man velger en type eller rase som passer til den livsstilen eieren/familien har.
- 1.2.11 Kommunene bør ved behov definere spesielle områder der hunder kan løpe fritt under eierens tilsyn.
- 1.2.12 For å unngå uønsket atferd hos hunder, er det viktig å ha nok kunnskap om og tid til hundehold.
- 1.2.13 Dersom uønsket atferd oppstår, er det viktig at hundeeierne informeres om at psykofarmaka kun skal brukes dersom atferdstrening samtidig iverksettes.
- 1.2.14 Organisasjonene oppfordres til å utvikle individuelle helsekort med sentral lagring av helsedata utover det som i dag eksisterer for HD, AD, øyelysing og DNA-tester. Helsedataene bør være tilgjengelige for allmennheten tilsvarende forholdene i Sverige. Dette kan gi valpekjøpere sikker informasjon om helsestatus til rasene og til det enkelte individ, og kan bidra til en sunn utvikling av rasene.
- 1.2.15 Krav til veterinærattest for avlsdyr bør vurderes.
- 1.2.16 Ved behandling av kreft, omfattende skader, andre alvorlige tilstander og kroniske sykdommer bør det ved valg av behandling være hensynet til dyret og dets livskvalitet som skal vektlegges, og ikke nytte- eller følelsesverdien for eieren og veterinærens faglige og økonomiske motiver.
- 1.2.17 Avlaving av hunder skal skje på forsvarlig og verdig vis og av kvalifiserte personer. Avlaving av funksjonsfriske hunder bør unngås.
- 1.2.18 Enkelte hundeeiere, særlig jegere, velger selv å avlive sin hund. Det er da viktig at vedkommende har tilstrekkelig kunnskap om våpenbruk, ammunisjon og hunders anatomi, og at det skytes mot hundens hjerne.
- 1.2.19 Organisasjonene bør i større grad utvikle egne internkontrollsystemer som sikrer at eget og offentlig regelverk følges og at hundeholdet mer generelt utvikler seg i positiv retning med hensyn på normal funksjon og helsestatus.

2 Innledning

Det er omtrent 15 000 år siden menneskene begynte å holde hunder som husdyr for selskap, jakt, gjeting og vakthold. For å gjøre hundene mer egnet til sitt bruksområde ble ulike typer hunder utviklet basert på mer eller mindre planmessig utvalg av avlsdyr. På 1800-tallet førte økt velstand til at hunder kunne holdes som selskapsdyr, og en rekke hunderaser ble laget ved hjelp av moderne og systematisk hundeval. Det første stambokregisteret for hund ble etablert ved opprettelsen av The Kennel Club i England i 1873, og etter dette ble nasjonale kennelklubber og raseklubber raskt etablert. Det ble laget beskrivelser av hvordan hver enkelt hunderase skulle være (rasestandard), og kennelklubbene og raseklubbene sørget for at rasestandardene ble overholdt. For de fleste hunderaser beskriver disse rasens utseende (eksteriør), og det er rasens hjemland som er ansvarlig for å utarbeide rasestandarden. Ekstreme egenskaper er ofte populære, og dette har ført til utvikling av hunderaser med for eksempel svært korte bein, lange ører, kraftig hode, hårløshet, ekstremt mye hudfolder, utstående øyne, mye pels eller kort snute. For mange hunderaser har det vist seg at eksteriørtrekk nedfelt i rasestandarden disponerer for helsemessige problemer.

De siste 50 årene har vårt hundehold endret seg betraktelig. Mens hunder tidligere ble holdt relativt fritt i landlige omgivelser, er det nå vanlig å holde hunder i byer og boligflette områder. Mange hunder må derfor i større grad enn tidligere tilpasse seg opphold innendørs store deler av døgnet, og når de er ute må de forholde seg til trafikk, folketette steder,

båndtvang, biltransport og lite frihet. Slike ytre omgivelser fører til at hundenes muligheter til sosial trening, utforsking av omgivelsene og fri utfoldelse begrenses.

Nær kontakt med dyr er et sterkt ønske hos mange i dag. Mens de fleste mennesker tidligere levde tett på landbrukets husdyr er dette vesentlig endret på grunn av strukturendringene i landbruket og urbaniseringen av samfunnet. Antallet gårder med husdyr er i dag cirka 32 000, mot cirka 330 000 i 1939. Dette innebærer at de fleste mennesker i dag har liten eller ingen erfaring med annet dyrehold, og for mange er hunden det første og eneste dyret de får nær kontakt med. Hunder er sosiale dyr som trives best sammen med andre hunder eller mennesker som medlem i en flokk, og de egner seg derfor godt som familiedyr. Imidlertid blir de fleste hunder i dag holdt enkeltvis, og mange holdes i ensomhet store deler av dagen. Uønsket atferd hos hund synes å være et økende problem. Dette fører til at det selges diverse utstyr som skal forhindre den uønskede atferden og at mange hunder medisineres med psykofarmaka.

Rådet for dyreetikk har registrert flere sider ved dagens hundehold som det er viktig å vurdere med hensyn på dyrevelferd. Rådet startet sitt arbeid med denne uttalelsen med å arrangere et åpent seminar om hundehold i november 2009, hvor inviterte fagpersoner holdt foredrag om ulike sider ved dagens hundehold, og hvor det var avsatt rikelig med tid til diskusjon og paneldebatt. Både før og etter seminaret har Rådet mottatt innspill fra enkeltpersoner på problematiske sider ved dagens hundehold. De fleste innspillene har omhandlet rasespesifikke helseproblemer, avliving av friske hunder og oppstalling av hunder i bur innendørs.

3. Dagens hundehold ut fra en etisk betraktning

3.1 Hundeval

Hundevalen har gjennom tidene i hovedsak vært basert på eksteriøre trekk, gjeter- og jakttegnegenskaper. Premiering på utstilling har vært og er en viktig del av avlsarbeidet. Utstillingsdommerne har derfor stor innflytelse på utvelgelsen av avlsdyr og dermed ansvar for rasens utvikling. Det er viktig at dommere som skal vurdere om en hund tilfredsstillende beskrivelsene i rasestandarden er bevisst på problemet med overtyping (korte bein behøver ikke bety kortest mulig).

Vurdering av foreldredyr, søsken og avkom for en lang rekke egenskaper benyttes i utstrakt grad i avlsarbeidet på de fleste andre husdyr. Dette sikrer et effektivt avlsarbeid både for å oppnå avlsmålene og for å dokumentere og ta hensyn til uønskede egenskaper og sykdomsbærere. Informasjon om foreldredyr, søsken og ikke minst avkom kan bidra med viktig informasjon for hundevalen også, men benyttes i begrenset omfang.

Innavl er godt egnet til å ”feste” bestemte eksteriøre trekk, og har hatt stor betydning for dannelsen av de ulike rasene. Overforbruk av populære avlsdyr og små avlspopulasjoner fører til innavl og er et problem i hundevalen. For enkelte hunderaser har det vist seg at eksteriørtrekk nedfelt i rasestandarden disponerer for helsemessige problemer som en bør arbeide bevisst for å unngå i fremtidig avl. Eksempler på dette er kort neserygg som ofte gir pustebesvær (for eksempel mops, pekingeser og bulldog), brede og kraftige hoder som kan føre til fødselsproblemer (for eksempel bulldog og bostonterrier), store øyne som kan føre til øyeskader og risiko for at øyet faller ut av øyehulen (for eksempel pekingeser) og tunge, hengende ører som gjør hunden utsatt for å få øreproblemer (for eksempel spaniels, bassetthound og blodhund).

Ved innavl, matadoravl og ved bruk av få avlsdyr (sterk seleksjon) reduserer man den genetiske variasjonen og derved muligheten til å endre hunderasene i fremtidig avlsarbeid. Avl mellom nære slektninger fører ikke sjelden til opphoping (fiksering) av recessive (vikende) gener med uheldige virkninger på helse, fruktbarhet og funksjonsegenskaper. Det er etter hvert observert mange arvelige sykdommer hos hund. Eksempelvis kan nevnes degenerasjon av netthinnen, grå stær, hofteleddsdisplasi, hjernesvinn, nyre- og hudkreft og dagblindhet.

Det er anslått at det er cirka 420 000 hunder i Norge. Omtrent to tredjedeler er rasehunder og en tredjedel er blandingshunder. Antallet individmerkede rasehunder registrert i Dyreidentitet AS i årene 2005, 2008 og 2010 var henholdsvis 16 000, 21 000 og 17 000, mens antallet individmerkede blandingshunder disse årene var 9 000, 12 000 og 16 000. Rådet ser på denne mulige økningen i blandingshunder som positiv, fordi kryssingsavl generelt gir en heterosiseffekt med sunnere og mer livskraftige dyr som er mindre plaget av defekter og ekstreme rasepreg. Uheldige virkninger av eventuell innavl i de rene rasene blir effektivt eliminert med slik kryssing mellom raser.

Rådets vurdering

- Rådet for dyreetikk er kjent med at hundeorganisasjonene de siste årene har gjort endringer i en del av rasestandardene i retning av mer funksjonsfriske dyr og at NKK er i gang med opplæring av dyreeiere i avlsarbeid, men mener at arbeidet må intensiveres.
- Rådet mener det fortsatt foreligger eksteriørtrekk nedfelt i rasestandardene som disponerer for helseproblemer. Eksempler på dette er raser med kraftig hode, som bulldog, hvor mange individer får behov for fødselshjelp/keisersnitt, dachs som har høy forekomst av ryggproblemer, shar pei som er utsatt for hudfoldsdermatitt og øyeproblemer og raser med lange og tunge ører som er utsatt for øreproblemer.
- Problemer med ”overtyping”, det vil si at karaktertrekk nevnt i standarden overdrives, bør vektlegges i sterkere grad i opplæring/kursing av dommere, slik at den uheldige genetiske utviklingen stoppes.
- Etter Rådets oppfatning vil tilgjengelig informasjon om helsestatus hos den enkelte rase og det enkelte individ være viktig for fremtidige valpekjøpere, og dette vil være viktig for rasens genetiske og helsemessige utvikling på lang sikt.
- Bruk av avlsdyr som er kjente bærere av sykdoms-/defektgener vil føre til opphoping av det aktuelle genet i rasen, og på lang sikt vil dette være uheldig for rasens eksistens. I avlsarbeidet bør man derfor unngå å bruke kjente bærere av sykdoms-/defektgener som avlsdyr.
- Det bør arbeides målbevisst for å beholde genetisk mangfold innen hunderasene.

3.2 Daglig hold

3.2.1 Valpestadiet

Ei tisper med valper vil normalt ligge hos valpene omtrent hele tiden de første to-tre ukene etter fødsel. På slutten av dieperioden er det viktig at tisper har mulighet til å kunne gå vekk fra valpene i perioder når de blir for innpåsletne. Valper skal ikke adskilles fra mora før tidligst ved åtte ukers alder. Valper som gis mye menneskelig kontakt kan med fordel få være sammen med mora/søsken utover åtte ukers alder. Dette kan være gunstig for tispas påvirkning på valpenes atferd og hundespråk.

3.2.2 Ung hund i nytt hjem

Valper er nysgjerrige på omgivelsene og motiverte for kontakt med både mennesker og dyr. Det er viktig at valpene i ung alder introduseres for ulike miljøer slik at de vennes til barn, dyr, trafikk, folketette steder, håndtering osv. Siden hunder er sosiale individer bør de i størst mulig grad være sammen med andre dyr eller mennesker. Når valpen er kommet til sitt nye hjem bør den ha selskap tilnærmet kontinuerlig den første måneden. Ettersom valpen blir eldre, bør man trene på en gradvis økning av tiden valpen er alene. En valp på to-tre måneder bør ikke være alene mer enn en halvtimes tid om gangen, mens en valp på fire måneder etter hvert kan være alene et par timer sammenhengende etter gradvis tilvenning.

Gjennom aktivisering og trening har både oppdretteren og valpekjøperen avgjørende betydning for valpens atferdsmessige utvikling. Det er viktig at unghunden finner sin plass i familien ("flokket"). Hundehold krever tålmodighet, forståelse og svært mye tid. For å få en trygg hund som fungerer godt i hverdagen er det viktig å forstå hundens signaler/språk og oppførsel, og innlæring bør skje ved bruk av ros og belønning. Straffemetoder bør unngås. Hunden er et dyr, og det skal tas hensyn til dens naturlige behov. En hund skal aldri være alene sammen med små barn.

3.2.3 Innendørs hundehold

Bruk av bur innendørs synes å ha økt i omfang de senere år. Dette legger store begrensninger på hundens bevegelsesmuligheter. Hunder bør ha mulighet til bevegelsesfrihet, til stadig å flytte seg og endre liggestilling, til å regulere temperaturen ved å legge seg på ulike steder og til å utøve naturlig atferd som å klø seg og slikke seg. Hunder bør ikke holdes bundet eller innestengt i bur når de oppholder seg innendørs på sitt bosted. Hunder bør luftes regelmessig. Unge, eldre og syke hunder kan ha behov for hyppigere lufting enn andre.

3.2.4 Utendørs hundehold

Tradisjonelt har mange hunder blitt holdt ute i løpestreng eller i luftegård med tilgang til hundehus. Oppbinding i løpestreng eller i kjetting/snor over flere timer legger store begrensninger på hundenes bevegelsesmuligheter og bør unngås, og innebærer en risiko for at hunden skader seg på grunn av oppbindingen. Hunder som holdes i luftegård bør daglig luftes utenfor luftegården. Hunder bør ved utendørs hold sikres tilgang til en ren, tørr og myk liggeplass som er tilstrekkelig stor til at hunden kan ligge flatsides med utstrakte bein. De skal også ha tilgang til beskyttelse mot sol, nedbør og vind, og det bør ved behov være muligheter for tilleggsvarme (svært kalde perioder, dårlig pels, våt pels, sykdom, osv). Det er viktig at hunder i luftegårder gis muligheter for aktivisering. I Sverige er oppbinding i løpestreng eller i kjetting ikke tillatt i mer enn to timer sammenhengende.

3.2.5 Transport av hund

Hunder bør sikres forsvarlig i kjøretøy, slik at de ikke påføres skade ved brå fartsendringer. På varme sommerdager er det viktig at hunder som holdes i bil sikres skygge og nok frisk luft slik at de ikke utsettes for overoppheting. Ved transport av hund i fly må forholdene legges til rette slik at hunden ikke utsettes for unødig belastning.

3.2.6 Dressur og dressurmidler

Bruk av elektrisk strøm ved trening av hund er ikke tillatt i Norge. I egen forskrift tillates imidlertid bruk av elektrisk halsbånd under aversjonsdressur av hund mot visse klauvdyr, forutsatt at treningen utføres av en kyndig, autorisert person. Elektrisk halsbånd og pigghalsbånd kan begge føre til unødige påkjenninger og belastninger. Trening av hund bør være et samarbeid mellom hund og eier basert på positiv forsterkning. Hard fysisk avstraffelse og bruk av tvangsutstyr (som elektrisk halsbånd og pigghalsbånd) er ikke nødvendig for å

oppnå gode resultater. Denne typen avstraffelse kan tvert imot føre til passivitet og innlæringsproblemer, og det kan utløse frykt, stress og aggresjon hos hunden.

Det er nå tilgjengelig en spikervest til hund som skal beskytte mot angrep fra rovvilt og villsvin. Vesten er laget av et materiale som er lite gjennomtrengelig for klør og tenner. Ved å feste to remser med lange, utstikkende pigger på vesten oppnås ekstra beskyttelse. En hundeeier vil ikke kunne ha full kontroll over hunden sin når den slippes løs under jakt. Det er derfor nærliggende å tenke seg at en hund med en slik "spikervest" kan påføre andre dyr og mennesker skader.

3.2.7 Overvekt

I dag er mange hunder overvektige, og disse er utsatt for de samme helseplager som overvektige mennesker. Siden hundene er helt prisgitt sin eier med hensyn på mosjon og matinntak, er det eiers ansvar å føre og mosjonere hundene slik at de er i passe hold.

Rådets vurdering

- Rådet anser det som uheldig at bur med lukket dør i økende grad benyttes for innendørs oppstalling av hund.
- Rådet er bekymret over at mange hunder i begrenset grad får tilfredsstilt sine behov for aktivitet, fysisk utfoldelse og selskap.
- Båndtvang legger store begrensninger på hunders mulighet til fri utfoldelse. Mange hunder har et stort aktivitetsbehov som det er viktig at de får dekket.
- For permanent utendørs hold bør hunder være i romslige luftegårder, og løpestreng og kjetting bør ikke være tillatt.
- Tvangsmidler som pigghalsbånd bør forbyes.

3.3 Medisinsk behandling ved spesielle tilstander

3.3.1 Generelle betraktninger

Behandling av sykdom hos dyr byr ofte på vanskelige etiske avveininger. Dyret er prisgitt eierens og veterinærens valg i spørsmålet om behandling skal iverksettes og om valg av metoder. I følge dyrevelferdsloven skal dyr beskyttes mot unødige påkjenninger og belastninger. Eier har alltid det primære ansvar for at hunden får adekvat behandling. Veterinæren har ansvar for å gi eieren et best mulig beslutningsgrunnlag, hvor både faglige og økonomiske problemstillinger må drøftes.

Ved valg av behandling og metode er det ikke nok at veterinæren har kjennskap til gode behandlingsmetoder og eventuelt gode tekniske ferdigheter, eller at eieren har lyst og råd til å betale det som forlanges for å få dyret behandlet. Både eier og veterinær må også foreta en etisk vurdering av hva som best ivaretar dyrets interesser tatt i betraktning at dyret har egenverdi, slik dyrevelferdsloven legger til grunn. Hensynet til dyrets livskvalitet skal alltid være avgjørende for valg av behandlingsform, eventuelt avlivning. Dyrene kan risikere å komme i krysspress mellom dyreeierens følelser og betalingsevne på den ene siden og veterinærens faglige og økonomiske interesser på den annen. Ikke alle hensyn og avveininger som gjelder dyrevelferd og valg av behandling kan reguleres gjennom formelle lover og forskrifter. Skal dyret som selvstendig individ med egenverdi bli vist nødvendig respekt, kreves innsikt i etiske spørsmål, og ikke minst mot til å ta den avgjørelsen som alle parter er best tjent med.

Etiske normer og vurderinger er ikke statiske størrelser. Samfunnets forståelse av hva som er akseptabelt er i kontinuerlig endring. Det er ikke mulig å sette faste grenser for hvilke

behandlinger som bør/kan iverksettes overfor dyr. Et minimumskrav er at behandlingen er i samsvar med gjeldende lovregulering på området. Ofte er lovbestemmelsene utformet slik at det er rom for skjønn. Det er her den etiske debatten må komme inn som korrektiv og rettesnor.

I den nye Dyrevelferdsloven heter det i paragraf 3: ”Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.” Både eier og veterinær er dermed pålagt å vurdere om en planlagt diagnostisk utredning/behandling medfører unødig lidelse. Dilemmaet er å definere begrepet unødige påkjenninger og belastninger (lidelser). Paragrafen legger til grunn et klart krav om å ta prinsippet om føre vår alvorlig.

Det er prisverdig at veterinærmedisinen nå har utviklet så mye kunnskap om medisinske muligheter at avanserte diagnostiseringsmetoder og behandlingsoalternativer er tilgjengelige. Kunnskap og nye behandlingsometoder er generelt et stort gode, men det er ikke gitt at alle nye behandlingsometoder bør tas i bruk i enhver sammenheng. Ny kunnskap og nye behandlingsometoder bør underlegges en etisk vurdering og konsekvensanalyse før praktisk anvendelse.

Det er nå mulig å ta i bruk avanserte kirurgiske metoder, cellegift, strålebehandling og så videre som livsoforlengende behandling til dyr med for eksempel kreft, på linje med hva man gjør overfor mennesker. Det første spørsmålet som dukker opp er om disse metodene kan føre til unødig lidelse for dyr. Mange mennesker som har gjennomgått store operasjoner eller fått cellegiftbehandling, sier ofte at behandlingen og ettervirkningene er en like stor eller større fysisk plage enn selve grunnlidelsen. For en hund må det vurderes hvilke bivirkninger som kan oppstå i forbindelse med behandlingen, og om det er noe som må aksepteres for at hunden senere skal kunne leve et godt liv. Her er selvfølgelig grad og varighet av bivirkninger viktig. Faren for tilbakefall må også vektlegges, og også hvor mye ekstra livstid en slik behandling vil kunne tilføre hunden. Det er viktig at det gis god smerteterapi der det er behov for dette, noe som kan lindre ubehag ved eventuelt avanserte kirurgiske inngrep. Også annen støtteterapi, for eksempel kvalmedempende medikamenter, kan benyttes. I visse tilfeller vil det være riktig å avlive dyret fremfor å utsette det for sterk eller vedvarende lidelse i behandlingsoperioden. Det kan også være en risiko for at behandlingen ikke er vellykket og verdt smertene. Hundene kan jo ikke velge og kan heller ikke forstå hvorfor de påføres lidelse. Det må settes krav til og godtgjøres at nye behandlingsomuligheter ikke fører til unødig lidelse. Valg av behandlingsoform, eventuelt avliving, inneholder også en betydelig økonomisk dimensjon, både for eier og veterinær. Store investeringer i medisinsk teknisk utstyr skal forrentes, og eierens betalingsevne varierer. Om dyret er forsikret eller ikke, vil også kunne spille inn.

Det finnes ikke noe enkelt og evigvarende svar på disse spørsmålene, men de er så viktige for både dyreeiere, veterinærer og ikke minst for dyrene, at de bør debatteres i lys av gjeldende etiske normer til en hver tid. De umælende dyrs interesser må hele tiden være i sentrum. Debatten må sikre at dyrs velferd ikke blir et offer i et krysspress mellom eierens redsel for sin egen sorg og veterinærens faglige og økonomiske ambisjoner.

3.3.2 Uønsket atferd

Rådet er bekymret over at uønsket atferd synes å være et økende problem hos hunder. Eksempler på slik atferd er separasjonsangst, frykt, fobier, aggresjon, natteuro, urinmarkering, halebiting, overdreven slikking, bjeffing, hyperaktivitet og depresjon/humørsvingninger.

Uønsket atferd behandles i økende grad medikamentelt med psykofarmaka. Etter Rådets syn er det svært tidkrevende å ha hund dersom den skal sikres tilstrekkelig opplæring, mosjon og tidsfordriv. Dette gjelder spesielt for valper og unghunder. Tilstrekkelig tid til opplæring, trening og sysselsetting av hunden vil trolig for de fleste valper og unghunder føre til at uønsket atferd ikke utvikles. God informasjon til potensielt nye hundeeiere er derfor svært viktig som forebyggende tiltak. Medikamentell behandling av hunder for å motvirke uønsket atferd bør kun nyttes dersom det samtidig iverksettes målrettet trening av hunden.

3.3.3 Kastrering

Kastrering av både tisper og hannhunder vil i de fleste tilfeller føre til et roligere individ, og dette kan være ønskelig for å få en hund som er mindre krevende med hensyn på aktivisering og mosjon. De aller fleste hunder fungerer imidlertid godt uten å være kastrert, og kastrering ansees derfor å være et inngrep som vi gjør av bekvemmelighetshensyn. Etter Rådets syn vil tilstrekkelig aktivisering og mosjon føre til veltilpassede hunder, og kastrering bør derfor i hovedsak kun utføres når det foreligger medisinske eller atferdsmessige grunner. Førrehunder blir kastrert for å sikre brukerne stabile og trygge hunder, og dette er etter Rådets syn akseptabelt og forsvarlig.

3.3.4 Kronisk sykdom

Mange hunder utvikler kronisk sykdom som sukkersyke, epilepsi, artrose, nyresvikt, hudlidelser og hjertesvikt. Slike sykdommer krever ofte livslang medisinering. Både overdosering og underdosering kan medføre ubehag/smerter, og tett oppfølging er nødvendig for å holde sykdommen under god kontroll. Dersom man velger å behandle hunden mot slike sykdommer er det viktig å legge til rette for mest mulig optimal behandling, og at behandlingen avsluttes og hunden avlives dersom hunden har flere dager med plager enn dager med god livskvalitet. For at en hund skal ha tilstrekkelig god livskvalitet bør den daglig vise tydelige tegn til glede.

3.3.5 Behandling av alvorlige kreftformer

Cytostatikabehandling ved visse kreftformer hos hund tilbys ved flere smådyrklionikker i Norge. Ved kreftformen malignt lymfom kan helbredelse oppnås hos flertallet, mens for de fleste andre kreftformer hos hund er behandlingen i hovedsak livsforlengende og ikke kurativ. I gjennomsnitt forlenges livet med 6-12 måneder dersom behandling iverksettes. Behandlingen er hos hund oftest mindre intensiv enn ved kreft hos mennesker, noe som gir færre og mindre alvorlige bivirkninger. De radioaktive isotopene som anvendes til slik behandling har kort halveringstid og utskillelsen av isotopene med hundens urin, avføring og eventuelt oppkast medfører neglisjerbar forurensing av hundens nærmiljø. I en svensk undersøkelse observerte 57 % av 67 hundeeiere bivirkninger av cytostatikabehandlingen, og knappe 70 % av hundeeierne ville valgt å behandle også neste hund dersom den fikk kreft.

3.3.6 Amputasjon av ekstremiteter

Ved beinkreft eller omfattende skader på et bein kan amputasjon være eneste behandlingsalternativet til avliving. Amputasjon av ekstremiteter bør kun foretas etter grundig vurdering av hundens alder, tyngde, generelle helsestatus og fremtidsutsikter hvor smertefrihet og livskvalitet er sentralt.

3.3.7 Veterinærens ansvar

Ved behandling av syke hunder er det viktig at veterinæren bidrar til at behandlingen som iverksettes er til det beste for hunden og dens eier. Dyreeierne skal gis informasjon om de behandlingsmulighetene som finnes, og hvilke økonomiske implikasjoner dette vil ha.

Dyreeier skal gis et så godt beslutningsgrunnlag som mulig for å velge en behandling som sikrer god livskvalitet for dyret. Veterinærene skal være bevisst på å yte så god behandling som mulig innenfor de rammene man blir enig om. Det er viktig at veterinærer er bevisste sine faglige begrensninger, og at de om nødvendig henviser pasienten videre, også der hvor eier ønsker en annen vurdering.

Rådets vurdering

- Rådet er bekymret over den senere tids økte bruk av psykofarmaka til hund.
- Når det skal avgjøres om hunden skal behandles eller avlives, må konsekvensen av behandling vurderes med tanke på dyrets fremtidige livskvalitet.
- Avansert utstyr og høy kompetanse fører til at stadig flere sykdommer nå kan behandles.
- Kastrering blir i mange tilfeller utført av bekvemmelighetshensyn, og er for de fleste hunder unødvendig dersom hunden tilbys et stimulerende og aktivt liv.
- Kreftbehandling fører i mange tilfeller ikke til helbredelse, men kun til en begrenset forlengelse av livet. For utvalgte pasientgrupper anser Rådet at kreftbehandling av hund kan forsvares.

3.4 Avliving

En hundeeier kan selv bestemme når han/hun vil avlive sin hund. I forskriftsform stilles det krav til hvordan en hund skal avlives. Avliving av hunder skal skje på forsvarlig og verdig vis og av kvalifiserte personer. Avlivning hos veterinær gjennomføres vanligvis ved at hunden først gis et beroligende legemiddel. Deretter gis avlivningsmedisin som fører til at hunden raskt dør. Enkelte jegere velger å skyte sin hund når den skal avlives. Hunder kan avlives med skudd mot dyrets hjerne. Den som skyter må ha solide kunnskaper om skytevåpen, ammunisjon og korrekt treffsted. Det er ikke tillatt å avlive hund med skudd mot hjertet. Skadeskyting kan påføre hunden betydelige lidelser, og må unngås.

For å unngå avliving av funksjonsfriske hunder er det viktig at man er klar over hva et hundehold innebærer før man går til anskaffelse av hund. Dette gjelder behov for stell, trening og økonomiske utlegg dersom hunden blir syk eller skadet.

Rådets vurdering

- Enhver avliving innebærer en risiko for at hunden utsettes for redsel og smerter.
- Det er viktig at personer som skal gjennomføre en avlivning har tilstrekkelig kompetanse og at vedkommende er fortrolig med utstyret/medikamentene som skal brukes.

4 Lovverket

I det følgende gjengis enkelte paragrafer i lover og forskrifter som direkte berører hundeholdet i Norge.

5.1 Lov om dyrevelferd (LOV 2009-06-19 nr 97)

§ 3. Generelt om behandling av dyr

Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.

§ 25 Avl

Avl skal fremme egenskaper som gir robuste dyr med god funksjon og helse.

Det skal ikke drives avl, herunder ved bruk av genteknologiske metoder, som:

a) endrer arveanlegg slik at de påvirker dyrs fysiske eller mentale funksjoner negativt, eller som viderefører slike arveanlegg,

b) reduserer dyrs mulighet til å utøve naturlig atferd, eller
c) vekker allmenne etiske reaksjoner.

Dyr med arveanlegg som nevnt i andre ledd, skal ikke brukes i videre avl.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om avl av dyr i strid med prinsippene i denne bestemmelsen.

Innføringen av begrepet egenverdi i § 3 innebærer etter Rådets syn at nedre grense for akseptabelt dyrehold heves. Rådet vurderer § 25 som god og tilstrekkelig streng. Disse bestemmelsene vil ha konsekvenser for dagens hundeavl dersom de skal etterleves.

5.2 Forskrift om avlving av hund og katt (FOR 1998-10-11 nr 991)

§ 2. Avlving kan bare foretas med:

1. Skudd mot dyrets hjerne - fortrinnsvis med haglgevær, eventuelt annet dertil egnet skytevåpen - som avfyres på en avstand tilpasset det våpen som anvendes, og mens dyret er i ro. Avlvingen må foretas av person som er kyndig i bruk av vedkommende skytevåpen.

2. Elektrisk apparat som er godkjent av Mattilsynet, som kan sette vilkår for godkjenningen. Før godkjenning gis, må apparatet m.v. og eventuell installasjon av det være godkjent av de myndigheter som fører kontroll og tilsyn med materiell og apparater for elektriske anlegg og installasjon av slike.

3. Medikament eller annet giftstoff, herunder gasser. Slik avlving må foretas av veterinær eller med veterinær til stede. Veterinær kan ikke skrive ut resept på bedøvingsmiddel for at andre personer skal bruke det til avlving av dyr, f.eks. ved utlegging av åtegift.

§ 3. Uten hinder av bestemmelsene i § 2 kan inntil 8 dager gammel hund og katt avlives ved slag mot hjernekassen (pannen eller bakhodet) av slik styrke at det påfører dyret øyeblikkelig bevisstløshet og umiddelbar død.

Etter Rådets syn ivaretar bestemmelsene i paragrafene hundens velferd når en den skal avlives forutsatt at personen som utfører avlvingen er godt kvalifisert.

5.5 Forskrift om bruk av elektrisk strøm ved trening av hund (FOR 2008-03-14 nr 256)

§ 3. Forbud

Det er forbudt å bruke utstyr på hund som medfører at hunden kan utsettes for elektrisk strøm. Unntak gjelder for nødvendig aversjonstrening av hund mot jaging av beitedyr, tamrein og klovvilt når treningen utføres av personer som tilfredsstiller kompetansekravene i denne forskrift.

Rådet støtter forbudet, men er kjent med at slikt utstyr finnes på markedet (elektrisk antibjefehalsbånd, elektrisk dressurhalsbånd, og elektrisk usynlig gjerde). Det er derfor viktig at Mattilsynet fører tilsyn med mistenkelig hundehold.

5.3 Lov om hundehold (LOV 2003-07-04 nr 74)

§ 1. Det sivile samfunns ansvar, lovens formål og forholdet til annen lovgivning

Det sivile samfunn, både enkeltpersoner og organisasjoner, har ansvaret for innenfor lovgivningens ramme å utøve og legge til rette for et positivt og samfunnsgagnlig hundehold, til glede for den enkelte hundeholder.

Loven har til formål å bidra til å fremme et hundehold som varetar hensyn til sikkerhet, trygghet, alminnelig ro og orden. Den gir regler for hvordan hundeholdet skal utøves av den enkelte for å vareta slike hensyn. Videre gir loven regler for hvordan enkeltpersoner og det offentlige kan forholde seg til hundehold som ikke gir tilstrekkelig sikkerhet, trygghet, alminnelig ro og orden.

§ 4. Alminnelige regler om sikring av hund. Vilkår for å la hund være løs

Hunder kan være løse bare når de

a) blir fulgt og kontrollert på aktsom måte, eller

b) er forsvarlig inngjerdet på et sted som ikke er åpent for allmenn ferdsel

§ 15. Hund som utgjør klar fare for husdyr, tamrein og hjortevilt

En hund som uten ledsager går løs i utmark eller landbruksområder i båndtvangstid og utgjør en klar fare for husdyr og tamrein, kan opptas av grunneieren, festeren, forpakteren, beiteberettigede, en berørt reieneier eller noen som opptrer på vegne av disse. Dersom det ikke lar seg gjøre å oppta hunden eller få politiet til stedet så raskt som situasjonen krever, kan vedkommende om nødvendig avlive hunden på stedet.

§ 19. Farlige hunder

Kongen kan gi forskrift om forbud mot å holde, avle eller innføre farlige hunder, eller å innføre sæd eller embryo fra farlige hunder. Forskriften kan sette krav til dokumentasjon av hundens rase eller type.

Med farlige hunder menes hunder eller hundetyper som er spesielt aggressive, kampvillige og utholdende, og som på grunn av disse egenskapene er farlige for mennesker og dyr. Første ledd gjelder også for hundetyper som lett kan forveksles med farlige hunder.

Hundeloven har som formål å sikre et samfunnsgagnlig hundehold og at hundeholdet ikke påfører folk og dyr uro, frykt og skader. Loven legger begrensninger på hundeiernes muligheter for å gi hundene adgang til fri utfoldelse.

5.4 Forskrift om hunder (FOR 2004-08-20 nr 1204)

§ 1. Forbud mot farlige hunder

Det er forbudt å holde, avle eller innføre farlige hunder, eller å innføre sæd eller embryo fra farlige hunder.

Hunder av følgende typer, og blandinger der en eller flere av disse er med, anses som farlige hunder, uansett blandingsforhold:

- a) Pitbullterrier
- b) amerikansk staffordshire terrier
- c) fila brasileiro
- d) toso inu
- e) dogo argentino

Som farlige hunder anses også hunder og hundetyper som er en blanding av hund og ulv, uansett blandingsforhold. For hunderaser med opprinnelig blanding av ulv som er registrert i Norge av Norsk Kennel Klub 1. januar 2003, gjelder første punktum bare for tsjekkosllovakisk ulvehund. Hvis ulv er iblandet rasen etter den internasjonale raseetableringen, gjelder første punktum for hunder som kan være etterkommere etter denne ulven.

Forskriften hjemlet i hundeloven forbyr hold av bestemte hunderaser. Undersøkelser fra Tyskland har vist at hunderaser som bullterrier, pitbullterrier, amerikansk staffordshireterrier ikke er mer aggressive enn golden retriever, og at aggressivitet hos hund er mer avhengig av hundens oppvekstmiljø enn av rasetilhørighet. Etter Rådets syn bør årsakene til aggressivitet hos hund utredes nærmere for å kunne iverksette forebyggende tiltak.

Andre uttalelser fra Rådet som angår hund:

Dagens husdyravl i et etisk perspektiv, juni 2009

Kastrasjon, juni 2001

Grenser for etisk forsvarlig veterinærbehandling av dyr, mars 2000

Hundeavl – en etisk vurdering, november 1998

Uttalelse om elektriske dressurmidler til hund, februar 1996

Bruk av støkkmaskiner ved dressur av fuglehunder, januar 1995

Uttalelse om trening av jakthund på hare i hegn, april 1994

Uttalelse om dressur av hund på rådyr i hegn, april 1994